

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

658 פ"ק תפ"ח תרומה תש"פ י"ז אלול 5780
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: המן משורש נחש הקדמוני

ובספר באר משה (אז'רוב פר' כי תצא עמ' תרע"ו) הוסיף, ד"ואיבה" זה גם ר"ת הפסוק: ו'נהפוך ה'וא אשר ישלטו ה'יהודים ה'מה ב'שונאיהם.

וכתב החיד"א בספרו דבש לפי (מערכת א אות ד'): אסתר היתה גלגול חוה הרב מהר"א הכהן ז"ל בסוף מדרש אליהו בשם מהר"ח.

וכתב המדרש תלפיות (ענף בגדי כהונה): שנרמז גלגולה במה שנאמר על אסתר "היא אסתר בת דוד אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת" (אסתר ב, ז), "אין לה אב ואם" – שלא היתה חוה ילידת איש ואשה, "הנערה יפת תאר וטובת מראה" – הוא יופיה של חוה, שהכל בפני חוה כקוף בפני אדם (בבא בתרא נח.), "ובמות אביה ואמה" – כלומר אחרי מותו של אדם הראשון, שהרי אדם לחוה היה בחינת אב ואם כי היתה עצם מעצמי ובשר מבשרו, אז "לקחה מרדכי לו לבת" – כלומר ל'בית' (מגילה יג.), שבגלגול זה נשא אותה שוב לאשה, כדי לתקן מה שעיוותה בגלגול קודם כאשר שמעה לנחש הקדמוני.

וגם ושתי היא משורש נחש, ולזה פעמיים נחש (358) עולה בגימטריא "ושתי" (716) בדקדוק. ולכן רצו שתבוא ערומה אל המשתה, שהרי הנחש היה "ערום" מכל חית השדה.

הרי לנו כי כל מעשה הפורים הוא סביב חטאו של הנחש שהכשיל את חוה ואדם הראשון באכילת עץ הדעת.

ואכן כותב הבני יששכר (מאמרי חודש אדר) כי תחילת המכשול והנפילה של עם ישראל היה באכילה אצל סעודת אחשוורוש כדוגמת חטא עץ הדעת שהיה באכילה וז"ל: ובזה תתבונן מפלאות תמים דעים, הנה המן הרשע הצר הצורר היה כחו מן הנחש הקדמוני אשר פיתה לאכול מן עץ הדעת, כן הוא גרם בעצתו שיאכלו ישראל מסעודתו של אחשוורוש ונתחייבו שונאיהם של ישראל, כמבואר בכתבי האריז"ל שהתעורר חטא אדם הראשון ונקנס עליהם מיתה כמו על אדם הראשון באכלו מן עץ הדעת. עכ"ל.

ושמונה עשרה אלף וחמש מאות ארבעים וארבע יהודים (ראה 'אסתר רבה' ז, יג) נהנו אז מהסעודה של אותו הרשע, ומיד עמד השטן והשטין עליהם.

כנגד זה אסתר שמחפשת להפיל את המן מזמינה אותו אל משתה היין, וכפי שכתב מהר"א הכהן בעל שבט מוסר במדרש אליהו, וזה לשונו (דף סה ע"ג): דכיון שהנחש גלגל מיתת חוה על ידי היין, וכמו שאמרו רז"ל (סנהדרין ע): אמר לו הקב"ה לנח: נח,

כתב האריז"ל בספר הליקוטים (פרשת חיי שרה) על הפסוק בפרשת שמיני (י"א, מ"ב): "כל הולך על גחון", וז"ל: והיא מורה על הולך על גחון, והיא אות נ' של נחש. גם היא סוד המן הרשע, שהוא הנחש, שהכין עץ גבוה חמשים אמה למרדכי. ע"כ.

ומבואר כי שורש המן הוא הנחש. ובספר קהלת יעקב (ערך ה"מ דף יב) הביא לכך רמז נאה: המ"ן ראשי תיבות, ה'וא מ'שורש נ'חש.

וכ"כ המהרש"א (חולין קלט: וז"ל: אמר המן מן התורה מנין, שזהו שם המיוחד לו, ואמר המן העץ, במעשה הנחש, והוא לפי שהיה הוא גזע צפעוני מעשו ועמלק, אשר כוחם נחש הקדמוני. עכ"ל.

וכתב בספה"ק 'אמרי נועם' (פרשת צו פרשת זכור ולפורים) שלכן גם הנחש הקדמון וגם המן הרשע פתחו ב"אף". אצל הנחש נאמר "והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן (בראשית ג, א) ואצל המן הרשע נאמר "וַיֹּאמֶר הָמָן אֶף לֹא הִבִּיֵּא אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עֲשֵׂתָה כִּי אִם אוֹתִי וְגַם לְמַחֵר אֲנִי קְרוֹא לָהּ עִם הַמֶּלֶךְ" (אסתר ה, יב).

וזה הביאור במה שאמרו בגמ' מגילה (יג): ליכא ידיע לישנא בישא כהמן, כי הנחש הוא כנגד לשון הרע, כמובא בילקוט שמעוני (תהלים רמז תר"ג): הנחש הוציא לשון הרע על בוראו, אמר לחוה למה אין אתם אוכלין מן העץ הזה, מעץ זה אכל וברא את העולם ואם אתם תאכלו ממנו תבראו עולמות כמותו, שנאמר והייתם כאלהים אלא כל אומן שונא בר אומנותו. ע"כ.

ובגמ' תענית (ח) מאי דכתיב: "אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון", לעתיד לבוא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש, ואומרות: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל. אתה מה הנאה יש לך? אומר להם: וכי מה יתרון לבעל הלשון. ע"כ. כי הנחש הוא בעל הלשון הרע הראשון בעולם.

לפיכך המן שורש הנחש הקדמוני אף הוא מדבר לשון הרע על עם ישראל.

מוסיף הקהלת יעקב (שם): מרדכי הוא גלגול אדם הראשון, ונרמז מרדכי בפרשת עץ הדעת כשאמר הקב"ה לנחש: "ואיבה" אשית בינך ובין האשה, דאיב"ה ר"ת איש יהודי ה'ה ב'שושן הבירה, כי הוא יהיה המגן בין הנחש ובין האשה.

לא היה לך ללמוד מאדם הראשון, שלא גרם לו אלא יין. לכן רצתה אסתר להתחיל בתיקון החטא ולכן ביקשה להמשיך מיתת המן שורש הנחש ביין, כאשר הוא המשיך מיתתה ע"י היין. ע"כ.

וכתב רבינו יוסף חיים בספר בן יהוידע (מגילה ז): וז"ל: ועוד נראה לי בס"ד, שתוקף הנס היה בעבור דהמן נתלבש בו נחש הקדמוני, ולכן היה כוחו חזק מאוד, ועם כל זה השי"ת הצילנו מידו ושב גמולו בראשו, וידוע כי נחש הקדמוני נקרא "קטע" שנקצצו ידיו ורגליו, ופירש רבינו האר"י ז"ל הכונה שנתבטלו הקליפות שהיו כנגד ידיו ורגליו. ואם לא היה לו כן, היה מחריב העולם ועל כן נקרא נחש הקדמוני: "קטע", ולכן תמצא שמספר אורו האמור אצל המן יתר על מספר ברוך האמור אצל מרדכי מספר "קטע", רמז כי עם המן היה מחובר נחש הקדמוני הנקרא "קטע", ועם כל זאת הצילנו השם יתברך מידו. ונמצא תוקף הנס היה בשביל ההצלה של ישראל שהיתה מיד הקטע הוא נחש הקדמוני אשר רמוז בהפרש שיש בין מספר אורו האמור אצל המן ובין מספר ברוך האמור אצל מרדכי. עכ"ל.

מצאנו בחז"ל בילקוט שמעוני (אסתר רמז תתרנ"ו) שהמן ומרדכי היו מפקדי גייסות ונגמר להמן הכסף ובא לבקש ממרדכי, ומרדכי הסכים להלוותו רק בתנאי שימכור את עצמו לעבד. ומכר המן את עצמו. יע"ש. ומובא באגדת אסתר, שהמן חתם את שטר העבדות על סנדלו של מרדכי. ובכל פעם שהמן היה עובר וכל העם היו משתחוים לו, מרדכי לא היה משתחוה אלא מראה לו את סנדלו כי עבד הוא לו. ולפיכך "וימלא המן חמה".

וצריך להבין מדוע בחרו לכתוב את השטר על הנעל ולא על דבר אחר?

אלא כתב האר"י ז"ל (ע"י פע"ח שער יו"כ פ"ד), כי ענין הנעל הוא משורש הנחש, ודבר זה נרמז בפסוק: נחש ע"פר לחמו (ישעי' ס"ה, כ"ה). ר"ת נע"ל.

בזה יבואר אף מה שמובא במדרש (אסתר פ"ד ו'): מה ראה ממוכן לקפוץ בעצה תחילה? מכאן שהדיוט קופץ בראשו... ע"י שהיתה מסטרתו בקורדיקין שלה על פניו לכאן ולכאן. ופירש המתנות כהונה: לפי שושתי היכתה את המן במנעלה על פניו, ולכן רצה להיפרע ממנה.

ולדרכינו יש לומר, שמשמים נתגלגל שהיכתה אותו במנעלה דוקא, כי הוא הביא את הצורך ללכת עם נעליים בזוהמת הנחש שהביא לעולם.

בזה נבין דברי רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו בן איש חי (פר' תצוה סעיפים ח' י') שכתב וז"ל: והמנהג להכות ברגליו על הקרקע כשאומרים שמות עשרת בני המן, ויש נוהגים להכות בידם על הקרקע, ואין זה מנהג יפה אלא ראוי להכות בסנדלים שברגליהם. כתב הגאון יעב"ץ ז"ל על אביו הגאון ז"ל שהיה מכה ברגלו, וטופח בסנדלו, כשמזכיר שם המן בקריאת המגילה. ואני רגיל להכות ברגלים בשם המן הראשון. עכ"ל.

ולכאורה, מה לי אם מכה את המן בנעלו או בידו, והעיקר למחות את שמו מתחת השמים?

ולפי דרכינו יש לומר, שצריך להכות דוקא עם הנעל, כי בזה באים ואומרים שכל הצורך בנעליים הוא מחמת זוהמת הנחש הוא המן שירדה לעולם.

על פי זה יש לבאר מדוע גלגלה ההשגחה את סדר מיתתו של המן כפי שהיתה.

שכן מובא במדרש (אסתר רבה פ"י פ"ט. ופרקי דרבי אליעזר פ"ג): והמלך קם בחמתו ממשתה היין על גינת הביתן, מה עשה, מיכאל המלאך התחיל מקצץ את הנטיעות לפניו, וראה המלך כן, אמר לו מה זה? אמר לו: אני מבניו של המן שכן ציוני אבא, מיד וחמתו בערה בו, והוסיף חמה על חמתו, ושב אל משתה היין והמן עמד לבקש על נפשו, מה עשה מיכאל דחפו על אסתר, והיתה מצעקת אדוני המלך הרי הוא כבשני לפניך, ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית, ושמע המן הדבר הזה ונפלו פניו, וכו'. וכ"ה בקצרה בש"ס (מגילה טו).

ויש לומר, כיון שהנחש בא על חוה והטיל בה זוהמה, כפי שאמרו בגמ' שבת (קמ"ו), שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמה. ופירש רש"י: כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה, דכתיב הנחש השיאני - לשון נישואין. לכן עכשיו מיתתו של המן הוא הנחש, באה מחמת שהיה נראה שהוא רוצה לבוא על אסתר, שהיא גלגולה של חוה.

וזוהו שאומרת הגמרא במגילה (ז'): אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. שבוחר אצל המן לשון "ארור" כנגד הקללה שנתקלל הנחש (ג' יד): "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה".

הגמרא במסכת שבת (דף פח). אומרת: "ויתיצבו בתחתית ההר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב "קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר".

והגמרא במסכת שבת (קמ"ו). אומרת: שעם ישראל עמדו על הר סיני במתן תורה, נסתלקה מהם זוהמת הנחש. אף בפורים שנעשה שוב קבלת התורה והפעם מרצון, נסתלקה זוהמת הנחש, הוא המן.

רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל בספר יערות דבש (ח"ב דרוש ט') מסביר את עניינו של המן הרשע שהיה משורש נחש הצפעוני ולכן ביקש לעשות עץ גבוה חמישים אמה.

ופותח בקושיה להבין איך אדם וחיה האמינו לנחש שאמר להם שאם יאכלו מעץ הדעת לא ימותו ומתרץ וז"ל:

אבל כבר נאמר במשה (תהילים ח', ו') "ותחסרהו מעט מאלהים", מ"ט שערי בינה נגלו למשה ושער החמישים לא נגלה לו (ר"ה כא:), ולכן כתיב שנחסר מעט מאלהים, ושער חמישים אי אפשר לחי להשיגו, והוא בכלל לא יראני אדם וחי, כי בהשיגו אור גדול כזה תתדבק נפשו למעלה ותתפרד מגוף כי תתאוה לאור עליון, כנר קטן המתדבק באור גדול, וכמו שאמרו (חגיגה יד:). הציץ ומת וכו', כי כל המשיגים אור רב, נפשם תתדבק בשורש למעלה, לכן לא יראני אדם וחי.

וזוהו היה פיתוי הנחש לחוה, כי אדם היה במעלה נשגבה למאוד, והשיג כמו משה מ"ט שערי בינה ונחסר מעט מאלהים, ואמר הנחש הא דאמר ה' שלא תאכלו מעץ הדעת כי תמותו, לא לעונש הוא, רק הוא עץ הדעת, ואם תאכלו אותו כדעת עליון תשיגו שער החמישים ג"כ, והייתם כאלהים, וא"כ בעל כרחכם תמותו, כי תיפרד הנפש מגוף, ולכן אמר ה' באכלכם ממנו שתמותו, אבל אין כאן עונש, כי אילו היה לעונש, אף בעולם הבא היה חטא מיתה, והיה מות תמות. כמאמר חז"ל [מדה"ג בראשית ב' יז] מות בעולם הזה, ותמות בעולם הבא, אבל כאן רק תמותו, ולא מות תמות שיהיה לכם עונש בעולם הבא ג"כ, זהו לא. אדרבה תשיגו שלימות רב, רק על ידי כך תיפרד הנפש מגוף, ובא זה מחמת שחיה לא השגיחה במאמר השם שאמר "מות תמות", רק אמרה "פן תמותו", ולכן אמר הנחש פתוי שלו, ולא כמכחיש דברי השם רק כמפרש דבריו, ולזאת אדם וחיה שהתאוו לדעת ה' ולהשיג נועם עליון, לא השגיחו במוותם ופירוד נפש מגוף, ועזה יותר ממיתה הטבעית אהבת ה' ולהשיגו לדעת, ולכן אכלו, ובע"ה חטאו, כי ה' אמר מות תמות, זהו ענין הסתת נחש, וענין אדם הראשון שלא במרד מעל פי ה' ושמע לקול נחש.

אחר שמבאר רבי יהונתן אייבשיץ שבעצם הפיתוי של הנחש היה בזה שהציע לאדם וחיה להשיג את שער החמישים ולכן גם ביקש לבנות עץ גבוה חמישים אמה כדי להזכיר את חטא עץ הדעת.

ממשיך ואומר וז"ל: והנה האר"י ז"ל דרש בהספדו למהרמ"ק (דברים כ"א, כ"ב) "כי יהיה באיש חטא משפט מות", פירוש שיחסר טעם משפט מות, כי לא פעל רע, ולמה ימות?

"ותלית אותו על העץ" - מחמת עץ הדעת שגזר מיתה, בשביל כך מת. וכך במדרכי היה צדיק כמשה בדורו, לא נמצא בו חטא להמיתו, ויעצו לו יועציו של המן לתלותו בחטא עץ הדעת, והיה שורשו להשיג חמישים שערי בינה כמש"ל, וזהו "יעשו עץ גבוה חמישים אמה" לתלותו עליו, ובזה ימצאו מקום לעורר דין על מדרכי ולגרום לו מיתה. ולכן רמזו חז"ל: המן מהתורה מנין? דכתיב המן העץ וכו', והיינו כמ"ש דהתכוון לתלות מדרכי על עץ הדעת והוא גבוה חמישים אמה.

ולהיות על ידי חטא אדם הראשון נאמר "קוץ ודדר תצמיח", והיינו כי הוא ביקש להשיג שער החמישים, שהוא כתנן של אותיות וקוצן המורה על גבוה מעל גבוה, לכן בקללה נאמר וקוץ ודדר, ולכן עץ של המן היה ג"כ קוץ, כמבואר במדרש ופיוט. עכ"ל.

על פי דבריו כי המן בחר עץ גבוה חמישים אמה כדי להזכיר את חטא עץ הדעת שהוא שער החמישים.

הגמרא במסכת מנחות (דף כט:) מביאה: אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו: רבש"ע מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע הראהו לי. אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו: רבי מנין לך? אמר להן הלכה למשה מסיני נתייבשה דעתו.

וצריך להבין מה לימד רבי עקיבא שדבר זה לא ידע משה רבינו?

כתב השפתי כהן (עקב פרק ט' פסוק ט') וז"ל: ועוד אודיעך למה היו ארבעים יום ולא פחות ולא יותר, אודיעך סודם, לפי שהתורה היתה נקראת למעלה למלאכים על סדר תשר"ק שהיתה כולה קשר אחד, כי תשר"ק מספרו אלף, ואלף הוא אל"ף לומר הכל יחוד שלם בלי שום פירוד, וניתנה על סדר אבג"ד, אבג"ד מספרו עשר, לומר שהעולם מתנהג על ידי העשיריות זהו בראשית, ברא שית, בתי ראש, אם כן הת"ו ההתחלה של תשר"ק והאל"ף היא התחלה לאבג"ד וכמו שלא נכנסה בחשבון האל"ף שלא התחילה התורה אלא בבית כן גם כן הת"ו שהיא התחלת תשר"ק אינה בחשבון עם אותיות התורה הם כ"ב, וכשתסיר א' ת' ישארו עשרים, זהו בראשית ברא אלהים את מלשון ברייתא שנשנית חוץ, כן כאן פירש ברא אלהים א"ת, שהניח אלו השתי אותיות חוץ, ונפשטה מסדר תשר"ק ונתלבשה על סדר אבג"ד נפשטה מעשרים ונתלבשה בעשרים הרי ארבעים.

נמצא לפי דבריו כי משה רבינו היה בשמים ארבעים יום לקבל את התורה כי בכל יום למד אות אחת, חוץ מהאותיות א' ות'.

והנה מצינו במסכת פסחים (דף כב:) כדתינא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמה עד שבא רבי עקיבא ודרש את לרבות תלמידי חכמים.

נמצא כי רבי עקיבא דרש את האותיות א' ות' שאותם משה רבינו לא דרש ואפשר לומר שזאת משה רבינו לא ידע.

ומובא במדרש (במדבר יט, ו): דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו (איוב כ"ח) וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו. ע"כ.

מבאר החיד"א: שנינו בגמרא (ר"ה כא:): "חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים". וכונת המדרש לומר שזכה רבי עקיבא וחביריו להשיג את הבחינה של שער החמישים, שאותה לא זכה משה רבנו להשיג, וזהו רמז בפסוק "כל יקר ראתה עינו", כל בגימטריה עולה חמישים.

על פי זה מביא החיד"א (פר' שמות עה"פ שלח נא ביד תשלח), את הפסוק בקהלת (ז', יד): "גם את זה לעומת זה עשה האלקים". נמצא

שאי אפשר להוציא האדם משערי טומאה רק על ידי אחד שיש לו זה לעומת זה כוחות אלו בקדושה. ומכיון שמשה רבינו זכה רק למ"ט שערי בינה לא היה יכול להוציא את ישראל ממצרים רק ממ"ט שערי טומאה, ולכן לא יכלו להתממה במצרים כדי שלא יפלו בני' שערי טומאה, כי אז לא היו יכולים לצאת ממצרים על ידי משה רבינו שלא זכה לשער הנ' של הקדושה.

על פי האמור מביא החיד"א בשם אביו זצ"ל לפרש מדרש פליאה על הפסוק (שמות ד ג'): "ויאמר בי' אדני שלח נא ביד תשלח, ביד רבי עקיבא". וצריך להבין מדוע ביקש משה רבינו מהקב"ה שישלח דוקא את רבי עקיבא? אך הענין על פי הידוע מהאריז"ל שרבי עקיבא זכה לנ' שערי בינה, והיות שמשה רבינו ידע שאם יוציא את ישראל ממצרים לפני הזמן יצטרכו להשלים בשאר הגלויות, לכן ביקש שישארו במצרים כדי להשלים כל זמן הגלות ולא יצטרכו להשלים בשאר הגלויות. אך הרי יש חשש שיפלו בני' שערי טומאה ואז לא יוכל משה להוציאם, לכן התפלל: "בי אדני שלח נא ביד תשלח, ביד רבי עקיבא", והוא יוכל להוציאם גם מנ' שערי טומאה, מכיון שיש לו בקדושה זה לעומת זה נ' שערי בינה.

לפי זה יש לומר כי סוד האותיות א' ות' שנגלו לרבי עקיבא ולא למשה רבינו הם כנגד שער החמישים של בינה.

ומעתה יש לבאר קושיית המפרשים, מדוע בכל אחד מעשרת בני המן כתוב תיבת: "ואת". ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא, ולכא' היה אפשר לכתוב בקיצור: ואת פרשנדתא דלפון אספתא, וכו'. וכבר מצאנו כן במגילה כשזכרו שבעת הסריסים נכתבו כולם כאחד, כרשנא שתר אדמתא תרשיש, בלא הפסק בניהם.

אלא שהמן שהיה כנגד שער החמישים של טומאה מעורר אצל עם ישראל שער חמישים של קדושה והשיגו את הסוד של "את".

ובענין אל"ף זעירא שכתובה במילת "ויקרא" - כתב הגה"ק החיד"א ז"ע בספרו חומת אנך וזה לשונו: "ויקרא אל"ף זעירא. פירשו כת הקודמין ז"ל, דרמזו דחמישים שערי בינה הם, ומשה רבינו ע"ה השיג רק מ"ט. ולכן זה נרמז כאן בשעה שקרא לו הקב"ה, והגיע משה רבינו לדרגה הגבוהה ביותר, שאמנם השיג את המ"ט שערים, אך לא הגיע לשער החמישים. וזהו נרמז באל"ף זעירא, שהיה חסר לו עוד שער אחד. וממשיך החיד"א ז"ע וכותב: ולפי מה שכתבו ז"ל דאל"ף זעירא רמז לשער החמישים שלא השיגו, יש לרמז כי "זעירא" ראשי תיבות: זה רבי עקיבא ישיג אותו, כמו שכתב רבינו הארי" ז"ל שרבי עקיבא אכן השיג את שער החמישים.

ולפי דרכינו נרמז השגת שער החמישים של רבי עקיבא באות א', כי זו האות שהיתה חסרה ממה רבינו שלא למדה.

בזה נבאר דברי הגמרא (גיטין נז: סנהדרין צו:): "תנא: נעמן גר תושב היה; ונבזראדן גר צדק היה. מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים; מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים. מאן אינון? שמעיה ואבטליון".

ונחלקו המפרשים מי היו בני בניו של המן אשר למדו תורה בבני ברק.

בעין יעקב (סנהדרין צו ע"ב אות קסג) וכן במנורת המאור (נר ה כלל ג ח"ב פרק ג) הגירסא מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, ומנו? רב שמואל בר שילת.

וברבינו ניסים גאון (ברכות כז:): ובמנורת המאור (שם) גרסו, מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים. ומאן אינון? ר' עקיבא (וחביריו מנורת המאור שם). וע' מהרש"א (יבמות טז).

אולם הגאון מהר"ץ חיות (הובא באגרת ביקורת סדר ההגדה, ד"ה מעשה ברבי אליעזר) וכן בפנים מאירות (על תלמוד ירושלמי ווארשא תרנ"ה יבמות פ"ח ה"ב אות יא) כתבו, מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, היינו רבי עקיבא. וכן העיר בנחל אשכול (על ספר האשכול הל' חנוכה ופורים ס' ט' אות י"ח).

ולפי דרכינו יש לומר, כי זכה המן להביא את רבי עקיבא, כיון שהמן הגיע לשער החמישים של טומאה הוא הביא את רבי עקיבא שזכה לשער החמישים של קדושה.